

CORPORAȚIA BĂRBIERILOR DIN BRAȘOV ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVI-LEA

Motto: *Ne hominibus per inscientiam suam nocerent*¹.

1. Conceptul de corporație medievală

Începând cu secolele X-XI, intensificarea schimburilor și creșterea populației au creat condițiile necesare renașterii orașului, ca formă a coexistenței umane. Popularea tot mai accentuată a unor locuri prielnice, în care meșteșugarii și negustorii puteau să-și desfășoare activitatea (răscruți de drumuri, trecători, căi navigabile, vaduri, guri de fluvii și râuri, poduri, porturi, hanuri, sate în care se organizau bălciuri) devine sursa principală a reluării vieții citadine².

Potrivit lui Jacques Le Goff, corporațiile reprezentau „asociații de meșteșugari și negustori ai unui oraș, care reglementau prin statute amănunțele privitoare la meșteșuguri: orare de lucru, calitatea produselor, represiune a fraudelor. Ele constituiau carteluri, cu scopul de a diminua concurența înăuntrul orașului și de a menține monopolul unei minorități de meșteri asupra pieței urbane”³. Alte funcții ale corporațiilor medievale erau de a organiza viața religioasă a membrilor și de a iniția acțiuni caritabile în beneficiul văduvelor, orfanilor, bolnavilor sau în situații de criză, precum incendiile și catastrofele naturale⁴.

Cu toate acestea, termenul de „corporație” nu este conform cu structura vocabularului medieval. Originar din spațiul anglofon, el începe să fie folosit din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea⁵, pentru a putea regrupa numeroasele titlaturi prezente în documentele acestor asociații, precum *confratria*, *fraternitas*, *gildonia*, *consortium*, *societas*, *conjuratio*, *amicitia* etc.⁶. Prin urmare, toate aceste

---

¹ *Pentru a nu vătăma oamenii cu neștiința lor.*

² Henri Pirenne, *Orașele Evului Mediu*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002, p. 68.

³ Jacques Le Goff, *Civilizația Occidentului Medieval*, București, Editura Științifică, 1970, pp. 603-604.

⁴ Lidia Gross, *Confreriile medievale în Transilvania (secolele XIV-XVI)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2004, p. 260.

⁵ Sophie Cassagnes-Brouquet, *Le monde de métiers au Moyen Age. Artisans et marchands*, Rennes, Éditions Ouest-France, 2010, p. 125.

⁶ Otto Gerhard Oexel, *Ghilda*, în Jacques Le Goff, Jean-Claude Schmitt (coord.), *Dicționar tematic al Evului Mediu Occidental*, Iași, Editura Polirom, 2002, p. 297.

formulări scot în evidență o serie de trăsături, care ne permit să definim breasla ca o asociație liberă, creată prin convenție, consimțământ, contract și jurământ, care este dotată cu un statut inderogabil, pe baza căruia își apără interesele profesionale și organizează activitățile membrilor săi.

Indiferent de domeniul de activitate, necesitatea organizării corporațiilor putea fi regăsită simultan în două direcții – a meșteșugarilor și a autorităților urbane⁷. Dacă primii doreau să-și apere interesele profesionale, autoritățile puteau acorda breslelor monopoluri deosebit de importante în schimbul anumitor servicii. Prin urmare, se pot identifica trei temeuri majore pentru organizarea corporațiilor: necesitatea reglementării unei producții cât mai profitabile, nevoia de a delimita statutul meșteșugarului în cadrul societății urbane și interesul puterii orășenești, centrale sau chiar ecleziastice de a exercita un control asupra diferitelor grupări profesionale⁸.

Însă, fenomenul de asociere nu a fost specific doar dimensiunii comerciale și meșteșugărești a Evului Mediu, ci s-au mai format asociații ale profesorilor și studenților (care vor da naștere universităților), ale magiștrilor, ale juriștilor, asociații de apărare a orașelor și împrejurimilor, asociații cu rol devoțional (cunoscute în istoriografie sub denumirea de *confrerii*), dar și „asociații ale mizeriei” (*gildae exulum*) care îi ajutau pe săraci și străini cu hrană, adăpost, posibilități de înmormântare și comemorare a morților⁹.

2. Breasla bărbierilor și meșteșugurile Brașovului medieval

Dimensiunea economică a orașului Brașov începe să se dezvolte din a doua jumătate a secolului al XIV-lea. Numeroasele privilegii acordate de regii Ungariei, Ludovic I (1342-1382), Sigismund de Luxemburg (1387-1437) și Matia Corvin (1458-1490), transformă orașul într-un puternic pol comercial și meșteșugăresc, avanpost al Occidentului în apropierea Orientului¹⁰.

Pentru intervalul secolelor XV-XVI, este atestată prezența la Brașov a cel puțin 39 de domenii manufacturiere, însă nu toate erau organizate într-o corporație, certitudinea acestui fapt fiind dată de existența statutului, ori nu în toate cazurile regulamentele au supraviețuit până în prezent. Astfel, am decis menționarea primei atestări documentare a unui domeniu profesional la Brașov și

⁷ Philippe Braunstein, *Artizanii*, în Le Goff, Schmitt, *Dicționar tematic*, p. 45.

⁸ Ioan Marian Țiplic, *Bresle și arme în Transilvania (secolele XIV-XVI)*, București, Editura Militară, 2009, p. 35.

⁹ Oexel, *Gilda*, pp. 300-302.

¹⁰ Gernot Nussbächer, *Privilegiile comerciale ale Brașovului*, în Vasile Oltean, Elisabeta Marin, Măriuța Radu, Gernot Nussbächer, *Brașov – monografie comercială*, Brașov, Editura Camerei de Comerț și Industrie Brașov, 2004, pp. 30-31.

nu a asocierii acestuia într-o corporație (deși, în câteva cazuri, cele două criterii se pot confunda). Din cele 39 de profesii atestate, 22 beneficiau de cel puțin un statut. Dacă însă cuprindem și referiri la meșteșugurile din Brașov¹¹, în termeni specifici organizării corporative, numărul acestor asociații se ridică prezumtiv la 34.

Cele 39 de profesii atestate în Brașovul secolelor XV-XVI sunt reprezentate de: blănari (1420), țesători de postav (1444), funari (1446), tunzători de postav (1462), cizmari (1463), croitori (1476), dulgheri (1476), fierari (1478), pielari (1478), curelari (1478), zidari (1478), armurieri (1480), butnari (1490), sticlari (1496), mănușari (1498), țesători de pânză (1498), arcari (1505), aurari (1511), ceasornicari (1512), măcelari (1518), pictori și tâmplari (1520), sculptori în lemn (1523), rotari (1528), strungari în lemn (1536), săbieri (1536), lăcătuși și arămari (1542), bărbieri (1550), cositorari (1555), scutari (1561), franzelari, șelari și pâslari (1562), olari (1564), brutari (1564), săgetari (1571), morari (1571) și făurari de cuie (1573)¹². Dintre toate aceste specializări manufacturiere, cea a bărbierilor se distingea ca fiind cu totul aparte deoarece, în acest caz, nu mai putem vorbi de realizarea unui produs cu potențial comercial ci, mai curând, de servicii medicale aduse comunității brașovene.

În cadrul lumii urbane medievale se întâlneau și „profesioniști ai sănătății” preocupați de specificul, de drepturile și de privilegiile lor: medici, farmaciști și bărbieri¹³. Dacă medicii, de regulă absolvenți ai facultăților specializate, se ocupau cu observarea bolilor și prescrierea de tratamente, de care mai departe se îngrijeau farmaciștii, bărbierii își dobândeau profesia prin intermediul uceniciei, asemeni tuturor ramurilor meșteșugărești ale vremii. Însă, domeniul lor de activitate nu se rezuma doar la arta bărbieritului (tunsul și rasul), ei îngrijindu-se și de realizarea venesecțiilor (conform principiului antic al echilibrului umorilor), aplicarea de ventuze și a mai multor tipuri de bandaje, precum și de scoaterea dinților (cel mai frecvent tratament al durerilor dentare)¹⁴.

Domeniul meșteșugăresc al bărbierilor din spațiul transilvănean este extrem

¹¹ Este vorba de privilegiile date de regii Ungariei, documente referitoare la stabilirea meșteșugarilor străini în oraș, cereri ale domnitorilor munteni și moldoveni, hotărâri judecătorești, participarea la apărarea orașului, însemnări de registre, hotărâri ale magistratului orașului Brașov sau ale Universității Săsești etc.

¹² Gernot Nussbächer, Elisabeta Marin (ed.), *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt. Band IX. Zunfturkunden 1420-1580 – Documente privind istoria orașului Brașov. Volumul IX. Documente de breaslă 1420-1580*, Brașov și Heidelberg, Editura Aldus și Societatea de Studii Transilvane, 1999, doc. 1, 7, 8, 11, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 34, 40, 46, 60, 66, 68, 72, 81, 82, 91, 103, 118, 135, 137, 141, 143, 159, 162, 170.

¹³ Marie-Christine Pouchelle, *Medicina*, în Le Goff, Schmitt, *Dicționar tematic*, p. 453.

¹⁴ Cassagnes-Brouquet, *Le monde*, p. 56.

de puțin cercetat, singura contribuție notabilă aparținându-i lui Samuel Goldenberg printr-un studiu în care analizează inventarul bunurilor bărbierului Eghidiu din Cluj, realizat la moartea acestuia în anul 1589¹⁵.

3. Statutele bărbierilor brașoveni

Certitudinea prezenței bărbierilor la Brașov vine din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Reconstituirea organizării lor interne se poate face pe baza a trei statute și a unei reglementări a magistratului orașului din anul 1572.

Primul statut a fost emis la 13 februarie 1550 de regina Isabela a Ungariei, la cererea lui Georgius Radol împreună cu Gregorius Barbitonsor din Bistrița și a lui Johannes Barbitonsor din Sibiu, pentru a organiza această profesiune în orașele săsești Sibiu, Brașov, Sighișoara și Mediaș, regulamentul fiind reconfirmat ulterior de către Sigismund Báthori la 3 aprilie 1583¹⁶.

Al doilea statut a fost emis la 28 aprilie 1572 de însuși breasla bărbierilor din Brașov, fiind redactat la inițiativa conducătorilor ei, Medve András, Thamás Mester, Kedves Péter, Lukáts Mester, János Mester și Orbán Mester, pentru o mai bună organizare a corporației¹⁷. Trebuie să menționăm că numele acestora apar în formă maghiară deoarece statutul este păstrat într-o copie din 1701 a unei traduceri în limba maghiară din anul 1697. Existența unor statute similare, din aceeași perioadă, dar în limba germană – al zidarilor (1570), morarilor (1571) sau al făurarilor de cuie (1573)¹⁸ – poate indica faptul că și acest regulament a fost inițial redactat în germană.

Al treilea regulament a fost emis de Universitatea Săsească la 24 noiembrie 1580, fiind unul mai complex din punct de vedere normativ și redactat după modelul statutelor bărbierilor din Germania. Noul statut avea rolul de a asigura o ordine mai bună și de a permite copiilor breslașilor să fie primiți în corporații, conform uzanțelor timpului¹⁹.

Cele trei regulamente statutare și hotărârea magistratului Brașovului, emise într-un interval cronologic relativ scurt (1550, 1572, 1580), indică trei nivele de normare a activității bărbierilor din Brașov: cel intern corporației, al autorităților urbane și al celor centrale. Statutele acestei corporații prevedeau o serie de măsuri inderogabile pe baza cărora poate fi reconstituită viața internă a acesteia. Astfel,

¹⁵ Samuel Goldenberg, *Contribuție la istoria medicinei din Transilvania în secolul al XVI-lea. Inventarul unui bărbier-chirurg din 1589*, în Valeriu Bologa (coord.) *Din istoria medicinei românești și universale*, București, Editura Academiei RPR, 1962, pp. 95-104.

¹⁶ *Quellen*, IX, doc. 103, pp. 202-206.

¹⁷ *Ibidem*, doc. 165, pp. 326-328.

¹⁸ *Ibidem*, doc. 152, 162 și 170.

¹⁹ *Ibidem*, doc. 194, pp. 382-387.

reglementările statutare vizau raporturile și obligațiile dintre breslași, sancțiunile de care erau pasibili, acțiuni caritabile, măsuri cu rol de monopol dar și relațiile cu autoritățile urbane.

4. *Organizarea bărbierilor brașoveni*

Având în vedere că ocupația bărbierilor presupunea o profesiune dobândită prin intermediul uceniciei (așadar, avea calitatea unui meșteșug), corporația acestora cuprindea atelierelor în care își desfășurau activitatea cele trei categorii de lucrători (ucenici, calfe și meșteri), cu toții supuși aceluiași norme.

4.a. *Starostele*

Pe baza statutului din 1550, corporația era condusă de magiștri ai breslei, sau starosti, aleși din rândul meșterilor bărbieri. Alegerile pentru această funcție se desfășurau odată cu investitura unui nou jude al orașului. Odată aleși, proaspeții starosti trebuiau să se prezinte în fața magistratului orașului pentru a acorda fidelitatea și ascultarea cuvenită cu scopul de a fi confirmați. Rolul acestor magiștri era de a face legătura între breslă și autoritatea urbană și de a veghea la practicarea corectă a meșteșugului, conform prevederilor statutare. Funcția de staroste nu putea fi refuzată fără un motiv întemeiat de către meșterul ales, în caz contrar fiind amendat cu o marcă de argint²⁰.

4.b. *Ucenicul*

Ucenicii erau cei care deprindeau tainele unui meșteșug medieval lucrând într-un atelier sub îndrumarea directă a unui meșter²¹. Cine dorea să devină ucenic de bărbier, conform statutului din 1550, putea petrece o perioadă de probă de 4 săptămâni. Dacă meșteșugul era pe placul său, viitorul ucenic trebuia să plătească breslei 2 florini și să achite jumătate din ospățul pe care îl dădea, împreună cu meșterul său, întregii bresle. Perioada de ucenicie dura, de regulă, 4 ani. În cazul morții meșterului său, ucenicul era atribuit calfei celei mai bătrâne. Dacă nici în acest fel nu se împlineau cei 4 ani, el era dat pe lângă un alt meșter. Statutul din 1580 schimbă puțin lucrurile: ucenicul trebuia să dea la început 4 florini, ucenicia era redusă la 3 ani iar în cazul în care un ucenic fugea fără niciun motiv și lipsea mai mult de 14 zile, el putea fi reprimat numai după ce achita o amendă de 1 florin²². La terminarea acestui stagi, conform primului statut, meșterul trebuia să îi dea ucenicului său o vestă sau un florin, o geantă cu 3 brice, 1 pieptene de fildeș și o foarfecă. Statutul din 1572 amintea pentru acest moment și oferirea unui ospăț

²⁰ *Ibidem*, doc. 103, art. 1.

²¹ Cassagnes-Brouquet, *Le monde*, pp. 106-107.

²² *Quellen*, IX, doc. 103, art. 4; 194, art. 1.

tuturor membrilor corporației pe cheltuiala ucenicului și a meșterului său²³.

4.c. *Calfa*

Calfele erau lucrători calificați care și-au terminat perioada de ucenicie, însă ei nu aveau posibilitatea financiară de a deschide și întreține un atelier propriu, funcționând ca salariați ai unor meșteri²⁴. Pentru a ajunge la statutul de calfă, conform regulamentului din 1572, un ucenic trebuia să dea meșterului 4 florini, vin în valoare de 4 denari, cozonac și pește de 6 denari. Calfa bărbier din Brașov, la 1550, trebuia să știe să-și ascute instrumentele, să facă venesecții și să scoată dinți, în caz contrar el neputând primi leafa întregă. Regulamentul din 1580 detalia arie de activitate a calfelor, menționând că acestea mai trebuiau să cunoască pansarea diferitelor răni și imobilizarea fracturilor²⁵. Totodată, interzicea unei calfe să „atârne afară tigaia pentru spuma de ras și să lucreze ca un meșter, înainte de a face lucrarea de meșter”²⁶.

4.d. *Meșterul*

Calitatea de meșter este poziția ierarhică cea mai înaltă în care putea ajunge un meșteșugar medieval, el fiind proprietarul de drept al unui atelier²⁷. Dar, pentru a accede la acest statut, o calfă bărbier din Brașov trebuia să îndeplinească mai multe condiții. Conform statutului din 1550, viitorul meșter trebuia să dovedească, prin două scrisori, nașterea legitimă și îndeplinirea cu succes a perioadei de ucenicie. De aceste două condiții era strâns legat și statutul civil al pretendentului. Nicio calfă nu putea deveni meșter fără a fi căsătorită, fapt interzis încă din jurul anului 1545, în urma unei hotărâri a magistratului din Brașov, indiferent de meșteșugul practicat²⁸.

Pentru a putea face nuntă și pentru a deveni meșter, în acord cu statutul din 1550, o calfă trebuia să dea breslei 2 florini (în timp ce, în 1580 dădea 4 florini), un ospăț pentru toți breslașii și să posede următoarele instrumente: o foarfecă nouă, brice duble noi și 3 instrumente de fier pentru flebotomie. Lipsa vreunui obiect dintre cele numite era amendată cu câte 25 denari²⁹.

Pentru a-și dovedi capacitățile profesionale, viitorul meșter era obligat să execute în fața întregii corporații o lucrare de măiestrie. Statutul de la 1572 menționa că, la realizarea acesteia, calfa trebuia să dea breslei o găleată de vin,

²³ *Ibidem*, doc. 103, art. 4; 165, art. 8.

²⁴ Cassagnes-Brouquet, *Le monde*, pp. 112-114.

²⁵ *Quellen*, IX, doc. 165, art. 9; 103, art. 4; 194, art. 7.

²⁶ *Ibidem*, doc. 194, art. 3.

²⁷ Cassagnes-Brouquet, *Le monde*, p. 119.

²⁸ *Quellen*, IX, doc. 95, p. 194.

²⁹ *Ibidem*, doc. 103, art. 2; 194, art.2; 103 art. 6.

cozonac în valoare de 6 denari și pește de 12 denari³⁰.

Executarea lucrării de meșter era o condiție fără de care o calfă nu putea deveni meșter. Ea se cerea indiferent de profesiune, îndeplinirea ei fiind o caracteristică a dimensiunii meșteșugărești a Evului Mediu. Astfel, în secolul al XV-lea, bărbierii din Reims care doreau să devină meșteri trebuiau să știe să umezească și să dea jos o barbă, să își realizeze singuri lamele necesare venesecției, să cunoască toate venele corpului uman și cauzele pentru care trebuie realizată flebotomia, să poată deosebi arterele de vene și să știe care sunt periculoase pentru bolnav dacă sunt secționate și, nu în ultimul rând, să cunoască timpul convenabil realizării acestor venesecții³¹.

În cazul bărbierilor brașoveni, statutul din 1580 este cel care cuprinde detaliile referitoare la realizarea lucrării de măiestrie. Bărbierul care dorea să devină meșter trebuia să știe să șlefuiască o foarfecă de tuns părul și un brici nou, să facă un pansament nou împreună cu un decoct pentru răni, un pansament uscat simplu și o alifie, să realizeze o hemostază, un tratament cu praf, un pansament pentru arsură și să imobilizeze o fractură de picior. Cel care nu putea realiza aceste operațiuni era amendat cu câte 25 denari pentru fiecare lucrare neefectuată³².

Putem observa, pe baza celor două cerințe relativ comune ale executării lucrării de măiestrie, că și breasla bărbierilor din Brașov se înscria în rândul acelor „profesioniști medievali ai sănătății” răspândiți în mediul citadin al Europei Occidentale.

4.e. *Sancțiuni*

Cele mai cuprinzătoare aspecte ale statutelor bărbierilor brașoveni fac referire la sancțiunile de care erau pasibili breslașii. Statutul din 1550 îi excludea din corporație pe meșterii care își părăseau familiile, pe cei vinovați de adulter, furt sau crimă, deoarece breasla era „o asociație de bărbați cinstiți”³³. Statutul din 1572 cuprindea numeroase amenzi în funcție de fapta comisă. Astfel, toți breslașii trebuiau să aibă un comportament adecvat, iar dacă cineva bea, vărsa sau vomita la o masă a breslei era amendat cu 1 florin. Dacă cineva pornea o ceartă și apăreau acuzații de minciună, vinovatul era amendat cu 50 denari. În cazul în care erau acuzați starostii sau meșterii bătrâni, amenda se ridica la 1 florin. O măsură inedită se referea la punctualitate. Astfel, breslașul care nu se prezenta la ora convenită putea fi amendat cu un pahar de vin. Însă, dacă judele și magistratul orașului aveau

³⁰ *Ibidem*, doc. 165, art. 11.

³¹ Cassagnes-Brouquet, *Le monde*, p. 120.

³² *Quellen*, IX, doc. 194, art. 19.

³³ *Ibidem*, doc. 103, art. 8, art. 9.

nevoie de serviciile întregii corporații, iar magiștrii breslei anunțau acest lucru, acei membri ai corporației care nu respectau porunca erau amendați cu 1 florin. Prezența la oșpețele breslei era obligatorie pentru toți membrii ei, iar cei care absentau trebuiau să dea breslei 1 funt de ceară³⁴, aspect ce ar indica o activitate a corporației și în plan religios³⁵. Statutul din 1580 relua, în mare parte, măsurile celui din 1550 însă au fost adăugate și alte prevederi. Astfel, meșterii și calfele care nu ascultau de starosti erau amendați cu 1 funt de praf de pușcă, cei excluși din breaslă puteau fi reintegrați cu condiția achitării tuturor taxelor de intrare în corporație, excepție făcând cei care au fost condamnați de judecătorii orașului pentru „lipsă de virtuți”. Nu în ultimul rând, se putea aplica o amendă de 1 florin dacă pacienții erau înstrăinați între bărbieri³⁶.

4.f. *Lada breslei*

Toate amenzile pecuniare și taxele de intrare în corporație erau colectate în lada breslei. Obligativitatea pentru constituirea acesteia apare în statutul bărbierilor din 1550. Pe lângă taxe și amenzi, calfele se obligau să depună în ladă câte 1 denar pe săptămână. Sumele strânse erau folosite de meșteri pentru a cumpăra grâu și cele necesare breslei, iar calfele puteau iniția acțiuni caritabile pentru a-i ajuta pe „tovarășii lor bolnavi cu banii adunați în cutie”. Mai mult, statutul din 1580 menționa că, dacă un bolnav este atât de sărac încât nu poate plăti meșterul, atunci trebuia vindecat „din dragoste creștinească pe seama breslei”, deci din sumele strânse în această ladă³⁷.

4.g. *Măsuri cu caracter de monopol*

Statutele corporației bărbierilor din Brașov cuprind și câteva măsuri cu drept exclusiv în raport cu activitatea lor profesională. Prin statutul din 1550 erau excluși de la practicarea acestui meșteșug cei care nu făceau parte din breaslă pentru că „de cele mai multe ori dăunează decât să ajute”. Totodată, bărbierii din satele subordonate Brașovului erau obligați, pentru a-și putea practica meșteșugul, să se supună cerințelor corporației citadine, dar interzicerea activității lor se putea face numai de către magistratul orașului, la solicitarea breslei urbane. Se poate constata, astfel, o atenție deosebită acordată acestei profesii, deoarece apartenența la breaslă reprezenta singura garanție a cunoștințelor și capacităților unui bărbier. Pe de altă parte, un bărbier aflat într-un alt oraș decât cel de reședință avea obligația de a saluta corporația bărbierilor din orașul gazdă în numele breslei din care făcea parte, scopul fiind de a propaga prestigiul bărbierilor brașoveni și în alte orașe. În

³⁴ *Ibidem*, doc. 165, art. 3, art. 4, art. 5, art. 6, art. 7.

³⁵ Țiplic, *Bresle și arme*, pp. 51-52.

³⁶ *Quellen*, IX, doc. 194, art. 6, art. 10, art. 12, art. 15.

³⁷ *Ibidem*, doc. 103, art. 2, art. 7; 194, art. 18.

anul 1580 niciun bărbier venit din afara orașului nu putea fi tolerat fără știrea și acceptul magistratului³⁸. Prin urmare, statutele breslei bărbierilor din Brașov cuprind o serie măsuri prin care aceștia își exercitau monopolul asupra propriilor domenii de activitate, bineînțeles cu acceptul autorităților urbane.

4.h. *Raporturile cu magistratul orașului*

Relația cu autoritățile urbane constituie, poate, cel mai interesant aspect ce poate fi surprins în regulamentele bărbierilor brașoveni. În anul 1580, breasla nu putea judeca acte de violență (vărsări de sânge sau loviri) fără încuviințarea judecătorilor, în caz contrar, corporația riscând să fie amendată de către autorități cu o marcă de argint. Totodată, breslei îi era interzis să aplice amenzi mai mari de 1 florin. Pe de altă parte, breslașii nu puteau fi oprți să depună plângeri magistratului, caz în care corporația putea fi amendată tot cu o marcă de argint. Niciun alt statut al breslei nu se putea realiza fără știrea și încuviințarea magistratului, iar încălcarea prevederii însemna o amendă de 25 mărci de argint³⁹.

La 24 martie 1572, autoritățile urbane ale Brașovului emiteau o reglementare în urma „necazurilor cu care bătrânii din breaslă s-au arătat în fața magistratului”. Bărbierilor brașoveni le era interzis „sub pedeapsă sigură să nu tundă pe nimeni dintre „ai noștri”, din Brașov sau Țara Bârsei, fie germani sau maghiari mai sus de ceafă. Fiecare locuitor poate să-și tundă părul atât de scurt sau lung cât vrea, numai să nu-l radă”. În schimb, „pe străini, anume maghiari, secui sau români” bărbierii brașoveni îi puteau bărbieri după felul și dorința lor și le puteau cere 2, 3 sau mai mulți denari⁴⁰.

Diferențierea dintre „ai noștri” și „străini”, realizată de magistratul orașului, nu trebuie privită ca o diferențiere în termeni etnici, deoarece maghiarii sunt surprinși în ambele ipostaze. O interpretare mai plauzibilă ar fi criteriul apartenenței religioase, întrucât, după jumătatea secolului al XVI-lea, Brașovul devenise un centru al Reformei religioase prin activitățile lui Johannes Honterus (1498-1549), autor al lucrării *Reformatio ecclesiae Coronensis ac totius Barcensis provinciae* (1543). Edit Szegedi este de părere că Reforma la Brașov poate fi definită ca un „urban event”, în care magistratul acționa în numele comunității urbane responsabilă de sine. Szegedi consideră că administrația urbană a preluat inițiativa de a aplica Reforma, deoarece orașul reprezenta catolicismul într-un colț european majoritar ortodox, însă era vorba de un catolicism vulnerabil, aflat într-o profundă criză. Astfel, introducerea Reformei de către magistratul orașului s-a dorit a fi o modalitate de a

³⁸ *Ibidem*, doc. 103, art. 3, art. 4, art. 5, art. 10; 194, art. 4.

³⁹ *Ibidem*, doc. 194, art. 16, art. 20.

⁴⁰ *Ibidem*, doc. 163, pp. 324-325.

gestiona la nivel local criza din interiorul Bisericii Romei, transformând Brașovul într-un pol de iradiere a „bisericii purificate”⁴¹. Prin urmare, apelativele „ai noștri” și „străini” au o puternică încărcătură confesională, iar utilizarea lor în discursul oficial al magistratului surprinde preocuparea reformatorilor brașoveni pentru control și disciplină socială prin intermediul reglementării nivelului tunsorii.

Concluzii

Prin natura domeniului de activitate, bărbierii brașoveni ocupau, în rândul meșteșugarilor medievali ai orașului, un loc cu totul aparte. Pe lângă bărbieritul și tunsul cetățenilor, vindecarea unor probleme de sănătate prin tehnica venesecției, scoaterea dinților, pansarea diferitelor răni și imobilizarea fracturilor făceau parte din atribuțiile specifice ale acestei corporații.

Deși toate activitățile erau considerate ca fiind meșteșugărești, bărbierii brașoveni se diferențiau de restul artizanilor medievali ai orașului prin contactul direct cu comanditarul. În acest caz, nu mai avem de a face cu producția unui obiect care, odată vândut, aducea bunăstare artizanului și satisfacție cumpărătorului, ci cu situații în care comanditarul apela la cunoștințele unui bărbier pentru a-i readuce starea de normalitate afectată de diverse probleme de sănătate, mai mult sau mai puțin grave.

Conținuturile regulamentare ale corporației se înscriu în linia generală a statutelor de breaslă, având rolul de a apăra interesele profesionale și de a organiza activitățile membrilor săi. Cu toate acestea, tripla origine a reglementărilor statutare indică o precauție deosebită pentru activitatea lor cotidiană deoarece, în absența unei pregătiri temeinice, exista riscul ca bărbierii să-și vatăme pentru totdeauna „clienții”.

Importanța bărbierilor pentru viața urbană medievală se regăsește cel mai clar exprimată în statutul emis de regina Isabela a Ungariei, în anul 1550. Conform acestuia, prezența bărbierilor într-un oraș era necesară pentru dezvoltarea sa, însă numai organizarea lor într-o breaslă permitea o exercitare „cu mai mare grijă și atenție a meșteșugului lor”. Astfel, cei care nu se dedicau cunoașterii perfecte a meșteșugului erau excluși de la practicarea lui, tocmai „pentru a nu vătăma oamenii prin neștiința lor”⁴².

ALEXANDRU ȘTEFAN

---

⁴¹ Edit Szegedi, *Identități premoderne în Transilvania*, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2002, pp. 17-24.

⁴² *Quellen*, IX, doc. 103.

THE BARBER'S GUILD OF BRAȘOV
IN THE SECOND HALF OF THE SIXTEENTH CENTURY

Abstract

Brașov's documents of the fifteenth and sixteenth centuries attest the presence in town of around 39 manufacturing areas, the majority of them being organized in guilds. Among them, the barbers' corporation significantly stood out. Confirmed by documents in 1550, the barbers' guild of Brașov dealt not only with trimming and shaving the townsmen but also with some activities rather related to healthcare – bloodletting, fire cupping, dressing different wounds or the extraction of teeth.

Therefore, the specific line of work of this corporation had no immediate and tangible outcome, unlike most handcrafts, but can be regarded, to a certain extent, as paid assistance brought to the urban community. However, the barbers' guild was organized in accordance to the medieval association standards, thus being based upon detailed statutes with the purpose of settling the ranks and dealings between the guildsmen, the obligations and penalties to which they were liable, the contacts with the town's magistrate and various charities.

Keywords: barber's guild, health, handcraft, statutes, masterpiece, guild chest.

Fig. 1. *Bărbierul*, xilogravură de Jost Amman, din lucrarea sa cu ilustrații despre meserii: *Das Ständebuch*, Nürnberg, 1568 (http://fotothek.slub-dresden.de/fotos/df/tg/0002000/df_tg_0002205.jpg, accesat 9.10.2012).